بسمه تعالی

خلاصه مذاکرات جلسه بیست و هفتم مورخ ۱۳۹۷/۵/۲۹

اداره کل هواشناسی استان اردبیل

با تشکر از همراهی شرکت کنندگان محترم، اهم مطالب مطرح شده در جلسه بیست و هفتم سال ۱۳۹۷ با موضوع " نشست تخصصی مسائل و راهکارهای مدیریت منابع آب و سازگاری با خشکسالی، از وحدت نظر تا وحدت عمل نهادهای استان اردبیل" در محل اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی استان اردبیل به شرح زیر می‌باشند:

بعد از معرفی حضار محترم، جناب آقای علی دولتی‌مهر مدیر کل اداره هواشناسی استان اردبیل ضمن خوش‌آمدگویی مطالبی را با عناوین زیر مطرح نمودند:در سال‌های اخیر، دمای میانگین استان اردبیل بویژه در فصل زمستان روند افزایشی با شیب تند داشته است. همچنین افزایش تبخیر، افزایش ماه‌های خشک از

چهار ماه به هشت ماه در سال، کاهش پوشش برف، افزایش بادهای گرم و کاهش میزان بارش در استان اردبیل مشاهده شده‌است که در مجموع سبب کاهش منابع آب در استان شده است. بنابراین اقلیم استان از نیمه‌مرطوب به نیمه‌خشک در حال تغییر می‌باشد که باید در برنامه‌ریزی‌ها مد نظر قرار گیرند. در ادامه ایشان هدف از نشست حاضر را، استفاده از تجربیات علمی و دانشگاهی در بحث خشکسالی و آگاهی بخشی برای بهبود روابط نهادی و در نتیجه همکاری موثر عنوان کردند. همچنین هواشناسی آمادگی دارد تا در زمینه تغییر الگوی کشت متناسب با اقلیم منطقه همکاری و مشاوره ارایه نماید.

در ادامه جناب آقای دکتر فریبرز معصومی عضو هیئت علمی دانشگاه محقق اردبیلی بیان نمودند که در شرایط فعلی همکاری تمامی سازمان‌ها و نهادهای دولتی و مردمی در مواجه با خشکسالی مورد نیاز است. اعتقاد به وحدت رویه در میان سازمان‌ها وجود دارد ولی در عمل متفاوت است، که علت این وحدت ضعیف را شاید بتوان مربوط به تفاوت در وظایف سازمانی، تفاوت شناخت مسئله، تفاوت دیدگاه در مورد مدیریت منابع آب، یا نبود زبان مشترک، نبود ثبات سیاسی و اختلاف بر سر مفاهیم اساسی برشمرد. همچنین ایشان با اشاره به مثال‌هایی از جمله تامین آب نیروگاه سبلان، طرح احیاء و تعادل بخشی و مشکل تامین آب در توسعه شهر اردبیل، همکاری سازمان‌ها و شهروندان را برای بهبود وضعیت نیاز حیاتی دانستند.

جناب آقای بهروز ندایی معاون هماهنگی امور عمرانی استانداری اردبیل با بیان اینکه در حال حاضر کمیته سازگاری با خشکسالی با همکاری استانداری و آب منطقه‌ای اردبیل ایجاد شده، افزودند کارگروه ملی سازگاری در حال بررسی و اجرای تمهیداتی از جمله تغییر الگوی کشت، تغییر الگو و کاهش مصرف آب فضای سبز، اصلاح طرح‌های نیمه تمام، کاهش مصرف آب کشاورزی و لزوم استفاده از کاهنده‌های مصرف در دستگاه‌های دولتی است.

جناب آقای اصغر سلیمان‌زاده مدیر کل سازمان آب منطقه‌ای اردبیل در اشاره‌ای به سیمای منابع آب استان، عنوان کردند که مقدار بارش در استان اردبیل در سال جاری نزدیک به مقدار سال‌های قبل می-باشد، این در حالی است که مقدار رواناب استان ۴۳ درصد کاهش یافته است که یک سوال و چالش مهم

است. افت تراز آب زیرزمینی دشت اردبیل با همکاری دستگاه‌های اجرایی متولی متوقف شده است. همچنین ایشان افزودند، در حال حاضر کارگروه استانی سازگاری با کم آبی بمنظور بررسی و رسیدگی به مسائل آبی استان تشکیل شده است. همچنین در قالب طرح احیا و تعادل بخشی در دشت اردبیل، تعداد ۱۱۹۰ حلقه چاه غیر مجاز مسدود شده و فقط ۷۵ چاه غیر مجاز باقی مانده است. در این میان ۱۰۸۸ کنتور هوشمند نصب شده است.

جناب آقای احمد شهریار معاون سازمان جهاد کشاورزی استان اردبیل، اصلاح الگوی کشت را به عنوان مهمترین اولویت جهاد کشاورزی عنوان کردند که موفقیت آن نیازمند همکاری سازمان‌های دیگر می‌باشد. ایشان عدم هماهنگی سازمان مصرف کننده آب با سازمان متولی تولید آب را علت اصلی شکست طرح-ها بیان داشتند که. مصوبه‌های ستاد اصلاح الگوی کشت، نیازمند ضمانت اجرایی است. انجام اقداماتی در استان شامل توسعه گیاهان کم نیاز در تناوب با گیاهان پرنیاز مانند گیاهان دارویی، تغییرات در تقویم کشت مانند کشت چغندر پائیزه، توسعه کشت نشائی، استفاده از گلخانه‌ها و توسعه سیستم‌های تحت فشار برای کاهش تبخیر، باعث کاهش مصرف آب تا حدود ۳۰۰۰ مترمکعب در هر هکتار اراضی شده است.

در ادامه نشست جناب آقای فرهاد پاک‌نیا مدیر عامل اتاق گفتمان آب آذربایجان با اشاره به شکل‌گیری کمربند بحران آب در جهان و ایران، به لزوم حکمرانی از پائین به بالا تاکید نمودند. نظام‌های بهره‌برداری سنتی با مشارکت مردم در کشور از بین رفته است در صورتیکه توسعه با مشارکت مردمی امکان‌پذیر است. در ادارات بخشی‌نگری حاکم است و جایگاه مردم در سیاست‌ها در نظر گرفته نمی‌شود. برای حل مشکل آب، باید تفاهم نامه‌ای با مشارکت نمایندگان نهادهای دولتی تدوین شود تا فقط یک نهاد با مردم محلی روبرو شود و از تعدد سلیقه و برنامه‌های دولتی پرهیز شود. گفتمان آب باید به دنبال راهکار برد-برد باید باشد، همچنین فرهنگ‌سازی نسل آینده برای توجه به مساله آب ضروری است.

جناب آقای احمد ابراهیم زاده معاون آبخیزداری اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری اردبیل، آبخیزداری را علم و هنر مدیریت حوضه آبخیز بیان کردند و افزودند مدیریت جامع حوضه‌های آبخیز با مشارکت مردم

و کلیه دستگاه‌های اجرایی با تاکید بر جنبه‌های انسانی امکان‌پذیر است. با از بین رفتن مراتع و تخریب بالادست حوضه، فرسایش افزایش می‌یابد. به جای آمایش سیاسی باید آمایش حوضه‌ای انجام شود. همچنین با اختصاص اعتبار به سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری می‌توان تولید آب را افزایش داد.

جناب آقای میرمحسن موسوی کارشناس سازمان جهاد کشاورزی آذربایجان‌شرقی و عضو اتاق گفتمان آب پروژه مشترک انجام شده توسط سازمان جهاد کشاورزی و آب منطقه‌ای آذربایجان‌شرقی در روستای قره‌چپق بناب با هدف ساماندهی چاه‌ها را شرح دادند. در این طرح اقداماتی از جمله تجمیع چاه‌ها، اصلاح الگوی کشت، اجرای سیستم‌های مصرف بهینه، تعادل بخشی آب‌های زیرزمینی و ایجاد معیشت پایدار با هدف نهایی کمک به احیای دریاچه ارومیه انجام شده است. لذا با مشارکت مردمی میزان مصرف در این روستا از ۱۳/۲ میلیون متر مکعب به ۷/۸ میلیون متر مکعب در طول یکسال کاهش یافته است.

در بخش دوم جلسه، حضار محترم نظرات خود را در مورد این مطالب و مسائل مرتبط با موضوع جلسه عنوان نمودند. اهم مطالب به شرح زیر می‌باشد:

۱) در مورد بهره برداری از منابع آب رودخانه ارس، تنها اختصاص هزینه به آبهای مرزی سبب بهبود وضعیت نخواهد شد، برای مصارف آب‌های مرزی باید راه حل عملی ارائه گردد. به عنوان مثال برای نظام بهره برداری سد و شبکه خداآفرین باید برنامه دقیق و صحیحی مبتنی بر مشارکت تشکل‌ها وجود داشته باشد.

۲) پیشنهاد می شود برای بهره برداران صورت حساب دقیقی تهیه شود تا ارزش واقعی آب در آن درج شود و مشخص شود که چه مقدار آب مصرف شده و چه مقدار ارزش واقعی آن است. البته مبلغ مورد نیاز برای پرداخت همان مبلغ مصوب می‌تواند باشد.

۳) مرحله اول حل بحران، قبول بحران است، بحران آب و خاک تدریجی است. باید تهدیدها را به فرصت تبدیل کرد. در کنار تامین آب، باید به دنبال کاهش تلفات نیز بود. با عملیات آبخیزداری می-توان در هر هکتار ۵۰۰ متر مکعب تامین کرد. بحران آب، بحران همه دستگاه‌های دولتی و غیر دولتی است، در صورتیکه اجرای طرح‌ها مسئولیت فقط به یک سازمان واگذار می‌شود، باید از مشارکت تشکل‌های مردم نهاد استفاده کرد.

٤) برای مدیریت بحران آب، نیازمند شناخت مشکل هستیم. اعتبار برای تجهیز ایستگاه لایسیمتری در استان اردبیل در سال‌های اخیر تامین نشده است. دستگاه‌های متولی بصورت مجزا عمل می‌کنند و اهداف کلان در نظر گرفته نمی‌شود. باید ستاد مشترکی با مشارکت بهره‌برداران ایجاد شود.

۵) ناکارآمدی بخش آب در دهه‌های گذشته منجر به بحران در منطقه شده است. مدیریت کشور بصورت مذکرانه انجام شده، در مدیریت آب تنها به بخش دولتی توجه شده است که باید تغییر کند. یکی از دلایل بحران آب، عدم توجه به نظرات کشاورزان و بهره برداران است.

٦) مسئله اصلی در همکاری نهادها، حرکت از وحدت نظر تا وحدت عمل است. علی‌رغم تلاش‌ها و برقراری جلسات، برآیند پیشرفت‌ها در این زمینه چشمگیر نیست لذا عزم ملی لازم است.

۷) بحث خشکسالی، نیازمند راهکارهای عملی است. شرکت فعال دانشگاهیان در جلسات تصمیم گیری آب کم رنگ است. ارتباط صنعت با دانشگاه می‌تواند مفید و موثر واقع شود. برای اشتغال جوانان برنامه-ریزی نشده است و این موضوع سبب نبود انگیزه برای مصرف بهینه در بین جوانان شده است.

۸) رابطه سازمان جهاد کشاورزی با کشاورزان بصورت ترویجی و آموزشی بوده و نیازمند آموزش طولانی مدت برای نسل آینده است. خلاء قانونی در زمینه اصلاح الگوی کشت وجود دارد و پشتوانه قانونی برای اجرای این مصوبه وجود ندارد.

۹) از راهکارهای مطرح شده جهانی برای وحدت عمل بین سازمان‌ها می‌توان استفاده کرد. رویکرد اشتراک گذاری سود و هزینه و راهبرد برد–برد قابل کاربرد است. متولیان سازمان‌ها باید تعارض‌ها را بیان کنند تا با کمک کارگروه‌های دانشگاهی بررسی شده و راه‌حل ارائه شود.

۱۰) مصرف بی‌رویه منابع در طولانی مدت انجام شده لذا حل آن نیازمند راهکارهای طولانی مدت است. باید از تبلیغات برای تغییر رفتار استفاده شود. برای مباحث زودبازده ولی مخرب (در بلندمدت) نباید سرمایه-گذاری کرد. در سازمان‌های مختلف، بخشی برای هماهنگی در زمینه تصمیم‌گیری آب باید ایجاد شود. مسائل باید بصورت سیستمی تحلیل شوند تا بتوان به نتیجه مطلوب رسید.

۱۱) مسیر حل بحران آب میسر نشده است. آب منطقه‌ای ذی‌نفع تامین کننده و جهاد کشاورزی ذی‌نفع تولید کننده است، نفع کشاورز در مصرف بیشتر است. حرکت واقعی به سوی مدیریت آب انجام نمی‌شود. تولید کشاورزی کم ارزش باید توجیه خود را از دست دهد تا قیمت آب به ارزش واقعی نزدیک شود.

۱۲) ارتباط دانشگاه با صنعت در عمل ضعیف است و از همکاری دانشگاهیان بجز در مواردی استفاده نمی‌شود. پژوهش باید منجر به راهکار عملی شود و جایگاه دانشگاه برای ارائه راهکار مشخص شود. دلیل عدم موفقیت، در حاشیه قرار گرفتن دانشگاه است و در حال حاضر، پژوهش دانشگاهی پشتوانه مدیریت آب در کشور نیست.

۱۳) قانون‌های بازدارنده در راستای جلوگیری از مصرف بیش از حد وجود ندارد. در صورت اضافه مصرف، پاسخ‌گوی به آن باید مشخص شود. در حل بحران آب نیازمند اعتماد و سرمایه اجتماعی هستیم. تفاوت اصلی ما با کشورهای پیشرفته در نگرش است در واقع برای پیشرفت تفکر عمیق مورد نیاز است.

۱٤) برنامه‌ریزی آب سال آینده، نیازمند اطلاعات دقیق از منابع آب سال آینده است. لذا لازم است که با مشارکت دستگاه‌های مرتبط، کارگروهی برای مدلسازی پوشش برف و اقلیم تشکیل شود.

۱۵) جایگاه هواشناسی در میان تصمیم گیری‌ها باید ارتقا یابد. تغییر اقلیم باید در بحث‌ها و تصمیمات در نظر گرفته شود. با توسعه سامانه هواشناسی کاربردی، اصلاحاتی برای آبیاری بهتر و دقیقتر ممکن می‌شود.

۱۶) ایجاد عزم ملی برای مقابله با بحران آب مستلزم آگاهی عمومی از بحران است که این امر با همکاری سازمان‌ها و نهادهای متولی از جمله سازمان صدا و سیما، شهرداری، آب منطقه‌ای، جهاد کشاورزی و شرکت آب و فاضلاب، هواشناسی و سایر نهادها میسر می‌شود.

۱۷) در استان خراسان، سند آب با مشارکت استانداری و دانشگاه فردوسی مشهد و نهادهای دیگر تدوین شده است که برنامه و نقشه راه همکاری نهادهای مختلف را ارایه کرده است. پیشنهاد می‌شود برای استان اردبیل نیز چنین سندی تهیه و تظیم شود. برای این منظور برگزاری چنین جلسات هم‌اندیشی به صورت متوالی درخواست می شود.

به عنوان جمع‌بندی، گذر از حکمرانی آمرانه و اهمیت دادن به نقش آفرینی مردم در تصمیمات آب یک اصل ضروری است. عملی کردن نتایج جلسات نیاز به همت جوانان دارد. در یک جمله نجات آب و خاک نیازمند عشق و علاقه است.

با احترام، دبیرخانه اتاق گفتمان آب

http://wdr.tabrizu.ac.ir
wdrtabriz@gmail.com
telegram.me/wdrtabriz
sapp.ir/wdrtabriz

تشکر و قدردانی: از هماهنگی و حمایت اداره کل هواشناسی، اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی و شرکت آب منطقه‌ای و جهاد کشاورزی استان اردبیل سپاسگزاری بعمل می‌آید. از خانم دکتر نسیم صفاری به خاطر تهیه متن اولیه گزارش، خانم مریم جوان صالحی بخاطر ویراستاری و از آقای دکتر محمد کبارفرد و خانم پریسا دولتی مهر برای هماهنگی‌ها، خانم نگین سلیمی، آقایان آرش تقی‌پور زارعی و مهدی جوادی شهسوار برای مستندبرداری قدردانی به عمل می‌آید.